

В.В. Крук
к.е.н., доцент кафедри банківських інвестицій
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Середня загальна освіта відіграє особливо важливу роль у формуванні майбутнього спеціаліста, повноцінного члена соціуму, громадянина країни та свідомої особистості, тому саме ця ланка системи освіти в Україні потребує особливої уваги та підтримки. Натомість ми спостерігаємо процес зниження якості шкільної освіти, що підтверджується падінням рівня успішності учнів при проходженні зовнішнього незалежного оцінювання, а також труднощами, з якими сьогодні стикаються викладачі вищих навчальних закладів у процесі здобуття студентами фахових знань, умінь та навичок.

В країні існує стійка тенденція до зменшення кількості шкіл (у 2016-2017 н.р. - до 16,9 тис., що на 2,3 % менше від рівня попереднього року), а також кількості вчителів (до 438 тис. осіб, що на 1,4 % нижче від показника попереднього року) [1].

Така невтішна статистика пояснюється наявністю у галузі освіти численних проблем системного характеру, а саме:

- 1) ставлення влади до освітнього сектору як до другорядного та як до витратної, а не інвестиційної частини державного бюджету;
- 2) занепад матеріально-технічної бази, старіння педагогічних кадрів, недостатній приплив молодих спеціалістів;
- 3) низька заробітна плата, зниження соціального статусу працівників освіти;
- 4) неефективна, централізована, застаріла система управління і фінансування;
- 5) зростання нерівності в доступі до якісної освіти;
- 6) недосконалість освітнього законодавства;

- 7) надмірна комерціалізація освітніх послуг і корупція;
- 8) зниження якості освіти та падіння рівня знань і вмінь учнів, моральне старіння методів і методик навчання;
- 9) повільне і безсистемне оновлення змісту освіти;
- 10) зниження якості педагогічних кадрів і криза педагогічної освіти;
- 11) брак ефективної системи моніторингу і контролю якості освіти.

Серед названого вище саме проблема фінансування розвитку освітньої галузі стоїть особливо гостро. Через низький рівень інвестиційної привабливості вона не знаходить належної підтримки ані від держави, ані від приватних інвесторів. Як доказ наведемо дані щодо обсягів капітальних інвестицій, наданих банківських кредитів та державних видатків в освіту за 2011-2017 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Показники інвестицій та фінансування освіти в Україні у 2012-2017 рр.*

Роки	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг капітальних інвестицій, млн. грн.	1463,5	1030,5	820,9	1540,1	2257,3	3256,9
Обсяг наданих банками кредитів, млн. грн.	138	311	398	166	11	14*
Обсяг державних видатків та кредитування, млн. грн.	101560,9	105538,7	100109,5	114193,5	129437,7	177755,7

** Джерело: складено автором за даними [1], [2]*

Бачимо, що з 2012 р. відбувалось падіння обсягів капітальних інвестицій в освітню галузь, найбільшим воно було у 2013 р. (34,62%). Лише з 2015 р. намітилась позитивна тенденція щодо обсягів освоєння капітальних інвестицій, а також збільшився темп приросту державних видатків на освіту, однак тут мова йшла не про капітальні видатки, а зростання фонду заробітної плати вчителів. Обсяги ж кредитування освіти різко скоротились в останні два роки.

У 2016 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року. Вона містить важливі пропозиції щодо активізації фінансової підтримки загальної середньої освіти, зокрема такі:

- створення системи прозорого розподілу публічних коштів у новій українській школі (школи будуть зобов'язані оприлюднювати дані про всі кошти, які надходять з бюджету та інших джерел);
- покриття видатків на забезпечення педагогічної складової частини навчального процесу за рахунок освітньої субвенції;
- удосконалення формули розрахунку освітньої субвенції з метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти в різних регіонах і населених пунктах;
- створення необхідних умов для навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку безпосередньо за місцем їх проживання, зокрема у сільській місцевості;
- створення умов для розширення державно-громадського партнерства на засадах співфінансування і спільного управління школами;
- запровадження принципу “гроші ходять за дитиною”, зокрема для підтримки дітей з особливими освітніми потребами, які можуть разом з іншими дітьми здобувати освіту у пристосованих для цього школах;
- запровадження рівного доступу до бюджетного фінансування шкіл незалежно від форми власності [4].

Попри свою прогресивність, Концепція поки перебуває на початковій стадії своєї реалізації, і чи будуть її положення введені в дію, покаже час.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58127
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. №988-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>